

Tekijän esipuhe 3. painokseen

A3-trilogia perustuu vuosina 1981-2015 koottuun aikasarjaan suomalaisen yhteiskunnan ja arvomaailman muutoksesta. Trilogian päätösosan 3. painos tuli ajankohdaiseksi, kun aikasarjan vertailukelpoisin osa, ajanjaksolla 1991-2015 kerätty aineisto arkistoitiin nimellä *'Suomalaisten arvot ja arkielämä'* pysyvästi Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon; suomalaista arkielämäähän tutkimushankkeessa analysoidaan (ks. Liite 4). Teos on ainoa kokonaisesitys A3-tutkimuksen⁷ aikasarjasta ja sen aineiston keruusta ja analyysimenetelmistä. Kyseessä on pisin Schwartzin (1992) arvoteoriaan perustuva, edustavista väestönäytteistä muodostettu aikasarja, johon sisältyy runsaasti ajan henkeä ja suomalaista arkea kuvaavaa käyttäytymistietoa.

A3-trilogian päätösosa ja siinä esitetty analyysi suomalaisen arvomaailman muutoksesta kattaa arkistoitua aineistoa pidemmän ajanjakson eli vuodet 1981-2015. Tekijänoikeussyistä ei vuosien 1981-1989 ja 1995 aineistoja eikä vuoden 1991 tutkimuksessa kysytyjä kodinteknologiaa eikä ympäristötekoja käsitteleviä aineistoja arkistoitu muun aineiston mukana. Aineistojen analyysit on kuitenkin julkaistu teoksen tässä ja aiemmissa painoksissa niiden omistajan Kantar TNS:n luvalla, mikä on aineiston yhteiskunnallisen ja kulttuurihistoriallisen merkityksen vuoksi. Näin tutkimus tavoittaa Suomessa ja myös muualla toteutuneen globalisaatiokehityksen uuden vaiheen, liberaalin demokratian nousukauden 1981-2015 alusta alkaen.

Arvojen kannalta 1980-luvun alusta alkanut ajanjakso osoittautui myös muutosvalmiuden nousukaudeksi, jonka yhteiskunnallista merkitystä ei voi liikaa korostaa. Ensimmäisessä esitellään tutkimuksessa keskeisessä roolissa olevat arvodimensiot aiemmista painoksista poiketen jo Luvussa 10, ennen varsinaista arvomuutoksen analysointia. Aluksi 1991-2015 tapahtunutta arvomuutosta tutkitaan Schwartzin kymmenen perusarvon avulla. Luvussa 11 esitellään sama arvomuutos universaalin teoreettisen arvomallin (ks. Kuvio 5.1.) kahden dimension avulla. Kahdesta arvodimensiosta muodostetun kaksiulotteisen kartan avulla paljastuu arvomuutoksen dynamiikka sekä eri väestöryhmien siirtymät arvokartalla. Kaikilla kolmella mittaustavalla on oma paikkansa analyysissä. Arvodimensiot osoittavat kokonaisuutoksen suunnan ja suuruuden. Kymmenen perusarvon analyysi puolestaan paikallistaa muutoksen kohteena olevat arvot ja arvokartta muutoksen dynamiikanväestöryhmissä.

Schwartzin arvoteoria on tässä suhteessa ainutlaatuinen. Analyysitavat ovat toisiaan täydentäviä. Yksi paljastaa kokonaisuuden, toinen yksityiskohdat ja kolmas

tuo esiin arvomuutoksen dynamiikan eri väestöryhmissä. Arvodimensioilla ja niiden estimaateilla mitattu arvojen tärkeys 1981-2015 taustoittaa hyvin 1990-luvun alussa Suomessa alkaneen yhteiskunnallisen vaiheen, jonka arvomuutoksissa keskeistä osaa näyttelevät taloussuhdanteet, digitalisaation nousu, ympäristölainsäädännön muutokset, median murros, väestörakenteen muutokset sekä populismin nousu.

Kirjoittaessani Luvussa 2 maailmanpolitiikassa tapahtuneesta muutoksesta, kuvasin vuotta 2015 seurannutta kuuden vuoden aikaa päättymättömäksi siirtymäkaudeksi. Siirtymäkausi päättyi dramaattisesti noin vuotta myöhemmin, 24.2.2022 Venäjän hyökätessä Ukrainaan ja aloittaessa provosoimattoman, täysimittaisen sodan keskellä Eurooppaa. Alkoi uusi yhteiskunnallinen vaihe, jonka ilmiöissä on kuitenkin paljon samaa kuin trilogiassa käsitellyissä tapahtumissa. Taas Euroopassa sodittiin, taas uusi teknologia, nyt tekoäly, on tulossa markkinoille, taas taloussuhdanteet heilahtelevat, taas ympäristöasiat – nyt vihreän siirtymän muodossa – muodostavat oleellisen, ajan henkeen vaikuttavan elementin. Aika näyttää vauhdittaako Venäjän fossiilisesta energiasta luopuminen vihreää siirtymää vai ei.

Koska vastaavat ilmiöt vaikuttivat suomalaiseseen arvomaailmaan tutkimusjaksolla, ei liene mitään syytä epäillä, etteivätkö ne vaikuttaisi myös tässä uudessa tilanteessa. Näitä ilmiöitä ja niiden vaikutuksia analysoitaessa Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkiston arkistoitu A3-tutkimuksen aineisto antaa tutkijoille ainutlaatuisen mahdollisuuden jatkaa Schwartzin teoriaan perustuvaa, vuodesta 1991 alkanutta aikasarjaa. Siten selviää, miten edellisillä riveillä lyhyesti kuvatut ajan ilmiöt heijastuvat aikalaisten arvoihin lähivuosina.

Tutkimuksen arkistointivaiheessa teoksen tekstiä korjattiin ja täsmennettiin. Kolmas painos on teoksen lopullinen ja viimeistelty versio. Siihen sisältyy myös arkistoidun aineiston tiivis esittely. Kolmas painos julkaistaan pehmeäkantisena ja e-kirjana, kun aineisto arkistoidaan Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon. Lisätietoa tutkimuksesta löytyy kotisivuiltani www.puohiniemi.fi. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto vastaa arkistoidun aineiston säilyttämisestä ja hallinnoinnista. Toivottavasti sinne talletetaan myös tämän tutkimuksen aikasarjoja jatkavat aineistot.

Lippajärvellä 16.5.2023

Martti Puohiniemi